

מסכת נדרים פרק ג

(כב, משנה): ארבעה נדרים התירו חכמים: נדרי זרוזין, ונדרי הבאי, ונדרי שגגות, ונדרי אונסין

גְּנֵדְרֵי זְרוּזִין כִּיצַד? הִיָּה מוֹכֵר חֶפֶץ וְאָמַר: "קוֹנֵם שְׂאִינִי פוּחַת לְךָ מִן הַסֵּלַע", וְהִלָּה אֹמֵר: "קוֹנֵם שְׂאִינִי מוֹסִיף לְךָ עַל הַשֶּׁקֶל" - **(כא, א)** שְׁנֵיהֶם רוֹצִין בְּשִׁלְשָׁה דִּינָרִין

גמרא: אָמַר לִיה **רַבִּי אַבָּא בְּרַם מַמְלָה לְרַבִּי אַמִּי:** אָמַרְתָּ לָן מִשְׁמִיָּה **דְּרַבִּי יְהוּדָה נְשִׂיאָה:** מֵאֵן תֵּנָא "אַרְבַּעַה נְדָרִים"? ר' יְהוּדָה הִיא, דְּאָמַר מִשּׁוּם רַבִּי טְרַפּוֹן: לַעֲוֹלָם אֵין אַחַד מֵהֶן נָזִיר, לְפִי שְׁלֹא נִיתְנָה נְזִירוֹת אֵלָא לְהַפְלָאָה!

רבא אָמַר: אִפִּילוּ תִּימָא רַבָּנָן - מִי קִתְּנִי "שְׁנֵיהֶן רָצוּ"?! "שְׁנֵיהֶן רוֹצִין" קִתְּנִי!

אָמַר לִיה **רַבִּינָא לְרַב אִשִּׁי:** אָמַר לוֹ טְפִי מִסֵּלַע, וְהִלָּה אָמַר בְּצִיר מִשֶּׁקֶל, נְדָרָא הוּי אִו זְרוּזִין הוּי? אָמַר לִיה: תִּנִּינָא: "הִיָּה מִסְרַב בְּחִבְרֵי שִׂיאָכֵל אֲצִלוּ, וְאָמַר לוֹ: "קוֹנֵם בֵּיתְךָ שְׂאִינִי נִכְנַס", "טִיפַת צוֹנָן שְׂאִינִי טוֹעֵם", מוֹתֵר לִיכְנַס לְבֵיתוֹ וּלְשִׁתּוֹת הִימְנוּ צוֹנָן, שְׁלֹא נִתְכוּוֹן זֶה אֵלָא לְשׁוּם אֲכִילָה וְשִׁתִּיָּה ~וְאִמָּאִי?! וְהָא "טִיפַת צוֹנָן" קָאמַר! - אֵלָא מִשְׁתַּעֵי אִינִישׁ הִכִּי - הִכָּא נִמִּי, מִשְׁתַּעֵי אִינִישׁ הִכִּי! {אָמַר לִיה: **(כא,ב)** מִי דִמִּי?! גְּבִי צוֹנָן, צְדִיקִים אֹמְרִים מַעֲטָ וְעוֹשִׁין הִרְבָּה - הִכָּא סְפִיקָא הוּא - דְּלִמָּא פְּחוּת מִסֵּלַע וְיוֹתֵר עַל שֶׁקֶל קָאמַר, וְזִירוּזִין הוּי, אִו דְּלִמָּא דּוּקָא קָאמַר, וְנִידְרָא הוּי?! - תַּבְעִי!

אָמַר **רַב יְהוּדָה** אָמַר **רַב אִסִּי:** אַרְבַּעַה נְדָרִים הִלְלוּ צְרִיכִין שְׂאֵלָה לְחֹכֵם. כִּי אִמְרִיתָא קָמִיָּה דְּשִׁמוּאֵל, אָמַר: וְתֵנָא תִנִּי "אַרְבַּעַה נְדָרִים הִתִּירוּ חֲכָמִים", וְאֵת אָמַרְתָּ "צְרִיכִין שְׂאֵלָה לְחֹכֵם"?!

רַב יוֹסֵף מִתְּנִי לָהּ לֵהָא שְׁמַעְתָּא בַּהֲאִי לִישְׁנָא: אָמַר **רַב יְהוּדָה** אָמַר **רַב אִסִּי:** אֵין חֲכָם רְשָׁאִי לְהַתִּיר אַלָּא כְּעֵין אַרְבַּעַה נְדָרִים הִלְלוּ - קִסְבֵּר: אֵין פּוֹתַחִין בַּחֲרֻטָּה

הֵהוּא דָּאֵתָא לְקָמִיָּה דְּ**רַב הוֹנָא**. אָמַר לִיה: גְּלַבְדָּ עֵלְךָ? אָמַר לִיה: לֹא! וּשְׂרִיָּה

הֵהוּא דָּאֵתָא לְקָמִיָּה דְּ**רַבָּה בְּרַב הוֹנָא**. אָמַר לִיה: גְּאִילוּ הִיוּ עֶשְׂרֵה בְּנֵי אָדָם שִׁפְיִיסוּךְ בְּאוֹתָהּ שַׁעָה, מִי נְדָרְתָּ? אָמַר לִיה: לֹא!

והתירו

תניא: **ר' יהודה** אומר: אומרים לו לאדם: "גלב זה עליך?" - אם אמר "לאו!", מתירין אותו

ר' ישמעאל ברבי יוסי אומר משום אביו: אומרים לו לאדם: "גאילו היו עשרה בני אדם שיפייסוך באותה שעה, מי נדרת?" - אם אמר "לאו", מתירין אותו

סימן: אסי ואלעזר יוחנן וינאי

ההוא דאתא לקמיה **דרבי אסי**. אמר ליה: גכדו תהית? אמר ליה: גלא?! ושרייה

ההוא דאתא לקמיה **דר' אלעזר**. אמר ליה: גבעית נדור? אמר ליה: אילו לא מרגזין לי, לא בעינן כלום! אמר ליה: תהא כבעית!

ההיא איתתא דאדרתה לברתה. אתאי לקמיה **דרבי יוחנן**. אמר לה: גאילו הוה ידעת דאמרן מגירתיך עלה דברתך: (**כבא**) "אילו לא חמאת בה אימה מילין דעזיבה, בכדי לא אדרתה!", מי אדרתה? אמרה ליה: לא! ושרייה

בר בריתיה **דר' ינאי סבא** אתא לקמיה **דר' ינאי סבא**: אמר ליה: גאילו הוה ידעת דפתחין פינקסך וממשמשין בעובדך, מי נדרת? אמר ליה: לא! ושרייה. אמר **ר' אבא**: מאי קראה? (משלי כ) "ואחר נדרים לבקר" #ואף על גב דפתח ר' ינאי ליה, אנן לא פתחין ליה בהא#

ולא פתחין בהדא אחרנייתא, דאמר **רבה בר בר חנה** אמר **ר' יוחנן**: מאי פתח ליה רבן גמליאל לההוא סבא (משלי יב) "יש בוטה כמדקרות חרב ולשון חכמים מרפא"? - כל הבוטה, ראוי לדוקרו בחרב, אלא לשון חכמים מרפא

ולא פתחין בהדא אחרנייתא, דתניא: **ר' נתן** אומר: הנודר, כאילו בנה במה, והמקיימו, כאילו מקריב עליו קרבן. ברישא פתחין - בסיפא, **אביי** אמר: פתחין, **רבא** אמר: לא פתחין. **רב כהנא** מתני לה להא שמעתא בהדין לישנא. **רב טביומי** מתני הכי: בסיפא לא פתחין - ברישא, **אביי** אמר: פתחין. **רבא** אמר: לא פתחין #והלכתא: לא פתחין, לא ברישא ולא בסיפא#

ולא פתחין בהא נמי דשמואל, דאמר **שמואל**: אף על פי שמקיימו, נקרא רשע. אמר **רבי אבהו**: מאי קרא? (דברים כג) "וכי

1 לפי סדר אמוראים כאן נראה יותר שהוא רב אסי, אבל לפי הגרסה לעיל שרב אסי לא התיר אלא ארבעה נדרים, נראה יותר שזה רבי אסי, ושם אי אפשר לומר שהוא רבי אסי, מפני שרב יהודה מביא את דבריו. ובכ"י "ר' אמי"

תחדל לנדור לא יהיה בך חטא". ויליף "חדלה" "חדלה" - כתיב הכא: "כי תחדל לנדור", וכתיב התם: (איוב ג) "שם רשעים חדלו רוגז". אמר **רב יוסף**: אף אנן נמי תנינא: "כנדרי כשרים", לא אמר כלום; "כנדרי רשעים", נדר בניזיר ובקרבן ובשבועה

אמר **רבי שמואל בר נחמני** אמר **רבי יונתן**: כל הכועס, כל מיני גיהנם שולטין בו, שנאמר: (קהלת יא) "והסר כעס מלבך והעבר רעה מבשרך" - ואין רעה אלא גיהנם, שנאמר: (משלי טז) "כל פעל ה' למענהו, וגם רשע ליום רעה". ולא עוד, אלא שהתחתונות שולטות בו, שנאמר: (דברים כח) "ונתן ה' לך שם לב רגז וכליון עינים ודאבון נפש" - איזהו דבר שמכלה את העינים ומדאיב את הנפש? הוי אומר: אלו התחתונות!

עולא, במיסקיה לארעא דישראל, איתלו ליה תרין בני חוזאי בהדיה. קם חד, שחטיה לחבריה. אמר ליה לעולא: יאות עבדי? אמר ליה: אין! ופרע ליה בית השחיטה. כי אתא לקמיה דר' **יוחנן**, אמר ליה: דלמא, חס ושלום, אחזיקי ידי עוברי עבירה?! אמר ליה: נפשך הצלת! קא תמה **רבי יוחנן**: מכדי כתיב: "ונתן ה' לך שם לב רגז", בבבל כתיב?! אמר ליה: ההוא שעתא, (**כב,ב**) לא עברין ירדנא!

אמר **רבה בר רב הונא**: כל הכועס, אפילו שכינה אינה חשובה כנגדו, שנאמר: (תהלים י) "רשע כגובה אפו בל ידרוש אין אלהים כל מזמותיו"

ר' ירמיה מדיפתי אמר: משכח תלמודו ומוסיף טיפשות, שנאמר: (קהלת ז) "כי כעס בחיק כסילים ינוח", וכתיב: (משלי יג) "וכסיל יפרוש אולת"

רב נחמן בר יצחק אמר: בידוע שעונותיו מרובין מזכיותיו, שנאמר: (משלי כט) "ובעל חימה רב פשע"

אמר **רב אדא ברבי חנינא**: אלמלא לא² חטאו ישראל, לא ניתן להם אלא חמשה חומשי תורה וספר יהושע בלבד, שערכה של ארץ ישראל הוא. מאי טעמא? (קהלת א) "כי ברוב חכמה רב כעס"

אמר **ר' אסי**: אין נזקקין ל"אלהי ישראל" חוץ מ"קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני", ונודע שלא גנבה ושלא הכתו

ההיא דאתאי לקמיה **דרב אסי**. אמר לה: גבמאי נדרת? אבאלהי ישראל! אמר לה: אי נדרת במוהי, שהיא כינוי בעלמא, מזדקינא לך - השתא דלא נדרת במוהי אלא באלהי ישראל, לא מזדקינא לך!

רב כהנא איקלע לבי **רב יוסף**. אמר ליה: "לטעום מר מידי!" אמר ליה: "לא! מרי כולא, לא טעימנא ליה!" אמר ליה: "לא! מרי כולא, לא טעימת ליה!" {הניחא לרב כהנא, דאמר "לא! מרי כולא!", אלא לרב יוסף, אמאי אמר "לא! מרי כולא!"? אהכי הוא דקאמר ליה: "לא! מרי כולא!" הוא דקאמרת! - הלכך לא טעימת ליה!"

אמר **רבא** אמר **ר' נחמן**: הלכתא: פותחין בחרטה, ונזקקין ל"אלהי ישראל"

משתבח ליה **רבא** ל**רב נחמן ברב סחורה**, דאדם גדול הוא. אמר לו: כשיבא לידך, הביאהו לידי! הוה ליה נדרא למישרא. אתא לקמיה **דרב נחמן**. אמר ליה: גנדרת אדעתא דהכי? אמר ליה: אין! גאדעתא דהכי? אין! כמה זימנין. איקפד **רב נחמן**. אמר ליה: זיל לקילעך! נפק **רב סחורה** ופתח פיתחא לנפשיה: **רבי** אומר: איזו היא דרך ישרה שיבור לו האדם? כל שהיא תפארת לעושיה ותפארת לו מן האדם - והשתא דאיקפד **ר' נחמן**, אדעתא דהכי לא נדרי! ושרא לנפשיה

ר' שמעון ברבי הוה ליה נדרא למישרא. אתא לקמייהו דרבנן. אמרי ליה: גנדרת אדעתא דהכי? אמר: אין! גאדעתא דהכי? אין! כמה זימנין, (כגא) והוּו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא.³ אמר ליה **בטנית בריה דאבא שאול בן בטנית**: גמי נדרת אדעתא דמצערי רבנן מטולא לשימשא ומשימשא לטולא? אמר: לא! ושריוה

ר' ישמעאל בר ר' יוסי הוה ליה נדרא למישרא. אתא לקמייהו דרבנן. אמרו ליה: גנדרת אדעתא דהכי? אמר להו: אין! גנדרתא אדעתא דהכי? אמר להו: "אין!" כמה זימנין. כיון דחזא ההוא קצרא דמצטערי רבנן, מחייה באוכלא דקצרי. אמר: אדעתא דמחי לי קצרא, לא נדרי! ושריה לנפשיה

{אמר ליה **רב אחא מדיפתי לרבינא**: האי נולד הוא, דלא מסיק אדעתיה דמחי ליה קצרא, ותנינא: אין פותחין לו בנולד!?! אמר ליה: האי לאו נולד הוא, דשכיחי אפיקורי דמצערי רבנן!

דביתהו ד**אביי** הוה לה ההיא ברתא. הוא אמר: לקריבאי! היא אמרה: לקריבה! אמר לה: תיתסרא הנאתי עלך, אי עברת

3 לפננו נוסף: ל"א אדעתא דהכי אין כמה זימנין והוּו מצטערי רבנן משימשא לטולא ומטולא לשימשא

אדעתאי ומינסבת לה לקריבך! אזלת ועברת על דעתיה, ואינסבא לקריבה. אתא לקמיה **דרב יוסף**. אמר ליה: אילו הוה ידעת דעברת על דעתך ומנסבא לה לקריבה, מי אדרתה? אמר: לא! ושרייה **רב יוסף** {ומי שרי כי האי גוונא?! <אין! והתניא: מעשה באדם אחד, שהדיר את אשתו מלעלות לרגל, ועברה על דעתו, ועלתה לרגל. ובא לפני **רבי יוסי**. אמר לו: ואילו היית יודע שעוברת על דעתך ועולה לרגל, כלום הדרתה? אמר לו: לא! והתירו **רבי יוסי**

משנה: ר' אליעזר בן יעקב אומר: אף הרוצה להדיר את חבירו שיאכל אצלו, יאמר לו: "כל נדר שאני עתיד לידור הוא בטל", ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר

גמרא: {וכיון דאמר "כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל", לא שמע ליה, ולא אתי בהדיה?! **(כגב)** <חסורי מיחסרא, והכי קתני: הרוצה שיאכל אצלו חבירו, ומסרב בו ומדירו, נדרי זירוזין הוא; והרוצה שלא יתקיימו נדריו כל השנה, יעמוד בראש השנה ויאמר: "כל נדר שאני עתיד לידור יהא בטל", ובלבד שיהא זכור בשעת הנדר!}

{אי זכור, עקריה לתנאיה, וקיים ליה לנדריה?! <אמר **אביי**: תני: "ובלבד שלא יהא זכור בשעת הנדר"! <**רבא** אמר: לעולם כדאמרינן מעיקרא - הכא במאי עסקינן? כגון שהתנה בראש השנה, ולא ידע במה התנה, והשתא קא נדר - אי זכור בשעת הנדר, ואמר: "על דעת הראשונה אני נודר", נדריה לית ביה ממשא - לא אמר "על דעת הראשונה אני נודר", עקריה לתנאיה וקיים לנדריה

רב הונא בר חיננא סבר למידרשיה בפירקא. אמר ליה **רבא**: תנא קא מסתים לה סתומי, כדי שלא ינהגו קלות ראש בנדרים, ואת דרשת ליה בפירקא!?

איבעיא להו: {פליגי רבנן עליה דרבי אליעזר בן יעקב או לא? וואם תמצוי לומר פליגי, הלכתא כותיה או לא?

{תא שמע: דתנן: האומר לחבירו **(כד, א)** "קונם שאיני נהנה לך אם אי אתה נוטל לבנך כור של חיטין ושתי חביות של יין" - הרי זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם, שיכול לומר לו: "כלום אמרת אלא בשביל כבודי - זה הוא כבודי!" - טעמא דאמר "זה

הוא כבודי" - הא לאו הכי, נדר הוא! ~מני? אי רבי אליעזר בן יעקב, נדרי זירוזין הוי! - אלא שמע מינה: פליגי רבנן עליה!
לעולם רבי אליעזר בן יעקב היא, ומודה רבי אליעזר בן יעקב בהאי דנדרא הוי, דאמר ליה: לא כלבא אנא, דמיתהנינא מינך ולא מיתהנית מינאי!

{תא שמע: האומר לחבירו "קונם שאתה נהנית לי אם אי אתה נותן לבני כור של חיטין ושתי חביות של יין" - ר' מאיר אומר: עד שיתן. **וחכמים** אומרים: אף זה יכול להתיר את נדרו שלא על פי חכם, שיכול לומר: "הריני כאילו התקבלתי!" - טעמא דאמר "הריני כאילו התקבלתי" - הא לאו הכי, נדר הוא! ~מני? אי ר' אליעזר בן יעקב, נדרי זירוזין הוי! - אלא לאו רבנן, ופליגי! כלא! לעולם רבי אליעזר בן יעקב, ומודה רבי אליעזר בהאי, דנדרא הוי, משום דאמר ליה: לאו מלכא אנא, דמהנינא לך ואת לא מהנית לי!

{אמר ליה **מר קשישא בריה דרב חסדא לרב אשי**: תא שמע: נדרי אונסין: הדירו חבירו שיאכל אצלו, וחלה הוא, או חלה בנו, או שעכבו נהר - הא לאו הכי, נדר הוא! ~מני? אי רבי אליעזר בן יעקב, זירוזין הוי! אלא לאו רבנן, ופליגי! לעולם ר' אליעזר בן יעקב, ומי סברת דאדריה מזמנא לזמינא? לא! דזמינא אדריה למזמנא! דאמר ליה: "מזמנת לי לסעודתיך?" אמר ליה: "אין!" "נדר זה עליך?" ונדר - וחלה הוא, או שחלה בנו, או שעכבו נהר - הרי אלו נדרי אונסין!

{תא שמע: יתר על כן אמר ר' אליעזר בן יעקב: האומר לחבירו: "קונם שאני נהנה לך אם אי אתה מתארח אצלי ותאכל עמי פת חמה ותשתה עמי כוס חמין", והלה הקפיד כנגדו - אף אלו נדרי זירוזין. ולא הודו לו חכמים ~מאי "לא הודו לו חכמים"? - לאו **(כדב)** דאפילו בקמייתא, ושמע מינה: פליגי רבנן עליה! - שמע מינה!⁴

~מאי הוי עליה?

~תא שמע: דאמר **רב הונא**: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב. וכן אמר **רב אדא בר אהבה**: הלכה כרבי אליעזר בן יעקב!

משנה: נדרי הבאי - אמר: "קונם אם לא ראיתי בדרך הזה כעולי מצרים", "אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד"

4 כד לפננו וגם בכ"י, אבל לפי הר"ן הגרסה המובחרת מוסיפה: "לא! בבתייתא"

גמרא: תנא: נדרי הבאי מותרין; שבועות הבאי אסורין

גְּהִיכִי דְּמִי שְׁבוּעוֹת הַבֵּאִי? ^ אֵילִימָא דֹאמֵר: "שְׁבוּעָה אִם לֹא רֵאִיתִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה", מִידַעס קֹאמֵר?! <אִמֵּר **אֲבִי**: דֹאמֵר: "שְׁבוּעָה שְׂרֵאִיתִי"! {אִמֵּר לִיה **רַבָּא**: אִם כֵּן, לְמָה לִי לְמִימֵר?! {וְעוֹד, דּוּמִיא דְנִדֵּר קִתְּנִי | <אֵלֹא אִמֵּר **רַבָּא**: בֹּאוּמֵר: "יֹאסְרוּ פִירוֹת הָעוֹלָם עָלַי בְּשְׁבוּעָה אִם לֹא רֵאִיתִי בְּדֶרֶךְ הַזֶּה כְּעוֹלֵי מִצְרַיִם"! {אִמֵּר לִיה **רַבִּינָא לְרַב אֲשִׁי**: וְדִלְמָא הָאִי גִבְרָא קִינָא דְשׁוּמְשֻׁמְנִי חֲזָא, וְאִסִּיק לְהוֹן שְׁמָא "עוֹלֵי מִצְרַיִם", וְשִׁפִּיר מִשְׁתַּבֵּעַ! (**כֹּה, א**) <אִמֵּר לִיה: כִּי מִשְׁתַּבֵּעַ, אֲדַעְתָּא דִּידָן מִשְׁתַּבֵּעַ, וְאֵנָן לֹא מִסְקִינָן נַפְשִׁין אֲשׁוּמְשֻׁמְנִי!

{וְעַל דַּעְתָּא דְנַפְשִׁיָּה, לֹא עֵבִיד אִינִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ?! וְהִתְנִיא: כִּשְׁהוֹן מִשְׁבִּיעִין אוֹתוֹ, אוֹמְרִים לוֹ: הוּא יוֹדַע שְׁלֹא עַל תְּנֵאִי שְׁבִלְבֹךְ אֲנִי מִשְׁבִּיעִין אוֹתְךָ, אֵלֹא עַל דַּעְתִּינוּ וְעַל דַּעַת בֵּית דִּין - לֹאפּוֹקִי מֵאִי? לֹא לֹאפּוֹקִי דֹאסִיק לְהוּ לֹאִיסְקוֹנְדְּרִי, וְאִסִּיק לְהוֹן שְׁמָא "זוּזִי"! ~וּמִדְקֹאמֵר "עַל דַּעְתִּינוּ", מְכַלֵּל דְּעֵבִיד אִינִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְנַפְשִׁיָּה!

<לֹא! לֹאפּוֹקִי מִקְנִיא דְרַבָּא! דִּהְוָא גִבְרָא דִּהוּ מְסִיק בַּחֲבֵרִיָּה זוּזִי. אַתָּא לְקַמִּיָּה דְרַבָּא. אִמֵּר לִיה לְלוֹה: זִיל! פִּרַע לִי! אִמֵּר לִיה: פִּרַעְתִּיךָ! אִמֵּר לִיה **רַבָּא**: אִם כֵּן, זִיל אִישְׁתַּבֵּעַ לִיה דְּפִרַעְתִּיָּה! אִזַּל וְאִיִּתִּי קִנִּיא, וְיִהִיב זוּזִי בְּגוּיָה, וְהוּא מִסְתַּמֵּךְ וְאִזַּל וְאִתִּי עֲלִיה לְבִי דִינָא. אִמֵּר לִיה לְמַלוּה: נְקוּט הָאִי קִנִּיא בִידְךָ! נִסְב סִפְר תוֹרָה וְאִישְׁתַּבֵּעַ דְּפִרַעְיָה כָּל מָה דִּהוּ לִיה בִּידֵיה הִהוּא מְלוּה. רְגַז וְתַבְרָה לְהִהוּא קִנִּיא, וְאִישְׁתַּפֵּךְ הִנְהוּ זוּזִי לֹאֲרַעָא, וְאִישְׁתַּכַּח דְּקוּשְׁטָא אִישְׁתַּבֵּעַ

{וְאִכְתִּי לֹא עֵבִיד דְּמִשְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְנַפְשִׁיָּה?! וְהִתְנִיא: וְכֵן מְצִינוּ בְּמִשְׁה רַבִּינוּ, כִּשְׁהִשְׁבִּיעַ אֶת יִשְׂרָאֵל בְּעֶרְבוֹת מוֹאָב, אִמֵּר לֵהֶם: "הוּא יוֹדַעִים שְׁלֹא עַל דַּעְתְּכֶם אֲנִי מִשְׁבִּיעַ אֶתְכֶם, אֵלֹא עַל דַּעְתִּי וְעַל דַּעַת הַמָּקוֹם!", שְׁנֵאמֵר: (דְּבָרִים כֵּט) "וְלֹא אֶתְכֶם לְבִדְכֶם אֲנִי כּוֹרֵת אֶת הַבְּרִית הַזֹּאת וְאֶת הָאֱלֹהִים הַזֹּאת" - מֵאִי אִמֵּר לְהוּ מִשְׁה לְיִשְׂרָאֵל? ~לֹא הֵכִי קֹאמֵר לְהוּ: דְּלִמָּא עֲבִידְתוֹן⁵ מִלִּי, וְאִמְרִיתוֹן: "עַל דַּעְתִּינוּ" - מִשּׁוּם הֵכִי אִמֵּר לְהוּ: "עַל דַּעְתִּי"! ~גְּלֹאפּוֹקִי מֵאִי? - לֹא לֹאפּוֹקִי דֹאסִיקוּ שְׁמָא לְעִבּוּדָה זֶרָה "אֱלֹהִים" - מְכַלֵּל דְּעֵבִיד אִינִישׁ דְּמִשְׁתַּבֵּעַ אֲדַעְתָּא דְנַפְשִׁיָּה?! <לֹא! עֲבּוּדָה זֶרָה אִיקְרִי "אֱלֹהִים", דְּכִתִּיב: (שְׁמוֹת יב) "וְכָל אֱלֹהִים מִצְרַיִם אַעֲשֶׂה שְׁפִטִּים"! {וְלִשְׁבַע יִתְהוֹן דְּמִקְיִימִיתוֹן מִצּוֹת?! <מִשְׁמַע מִצּוֹת הַמֶּלֶךְ! {וְלִשְׁבַע

מחברת נדרים - ג

יתהון דמקיימיתון כל מצות?! <משמע מצות ציצית, דאמר מר:
שקולה מצות ציצית כנגד כל מצות שבתורה! >ולשבע יתהון
דמקיימיתון תורה?! <משמע תורה אחת! >ולשבע יתהון
דמקיימיתון תורות?! <משמע תורת מנחה, תורת חטאת, תורת
אשם! >ולשבע יתהון דמקיימיתון תורות ומצות?! <"תורות" משמע
תורת המנחה; "מצות" משמע מצות המלך! >ולשבע יתהון
דמקיימיתון תורה כולה?! <"תורה כולה" משמע עבודה זרה,
דתניא: חמורה עבודה זרה, שכל הכופר בה, כאילו מודה בתורה
כולה! >ולשבע יתהון דמקיימיתון עבודה זרה ותורה כולה?! אי
נמי שש מאות ושלוש עשרה מצות?! <אלא משה רבינו, מילתא
דלא טריחא נקט!

אם לא ראיתי נחש כקורת בית הבד -- >ולא?! <והא ההוא חויא
דהוה בשני שבור מלכא. רמו ליה תליסר אורוותא דתיבנא, ובלע
יתהון?! >אמר **שמואל**: בטרופ! <כולהו נחשי מיטרף טרפי! >אגבו
טרופ קאמרינן! >ולתני "טרופ"?! <מילתא אגב אורחיה קמשמע
לן, דקורת בית הבד, גבו טרופ! >למאי נפקא מינה? <למקח
וממכר! - לומר לך: המוכר קורת בית הבד לחבירו, אי גבו טרופ
- אין, ואי לא - לא

(כה,ב) משנה: נדרי שגגות - "אם אכלתי ואם שתיתי", ונזכר
שאכל ושתה; "שאני אוכל ושאני שותה" ושכח ואכל ושתה; אמר:
"קונם אשתי נהנית לי שגנבה את כיסי ושהכתה את בני", ונודע
שלא הכתו, ונודע שלא גנבה. ראה אותן אוכלין תאנים ואמר:
"הרי עליכם קרבן!", ונמצאו אביו ואחיו, והיו עמהן אחרים - **בית
שמאי** אומרים: הן מותרים ומה שעמהם אסורים. **ובית הלל**
אומרים: אלו ואלו מותרין

גמרא: תנא: כשם שנדרי שגגות מותרין, כך שבועות שגגות
מותרות - >היכי דמי שבועות שגגות? <כגון **רב כהנא ורב אסי** -
הדין אמר: "שבועתא דהכי אמר רב!", והדין אמר: "שבועתא
דהכי אמר רב!", דכל חד וחד אדעתא דנפשיה שפיר קמישתבע

ראה אותן אוכלין תאנים ואמר: "הרי עליכם קרבן!", ונמצאו אביו
ואחיו, והיו עמהן אחרים - **בית שמאי** אומרים: הן מותרים ומה
שעמהם אסורים. **ובית הלל** אומרים: אלו ואלו מותרין -- תנן
התם: פותחין בשבתות ובימים טובים - בראשונה היו אומרים:

אותן הימים מותרים, ושאר כל הימים אסורים, עד שבא **רבי עקיבא** ולימד: נדר שהותר מקצתו, הותר כלו

אמר **רבה**: דכולי עלמא, כל היכא דאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר: "כולכם אסורין חוץ מאבא", דכולהון אסורין ואביו מותר - לא נחלקו אלא באומר: "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר: "פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר"

(כו,א) **ורבא** אמר: דכולי עלמא, כל היכא דאמר "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר: "פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר", כולם מותרין - לא נחלקו אלא באומר: "אילו הייתי יודע שאבא ביניכם, הייתי אומר: "כולכם אסורין חוץ מאבא" - בית שמאי סברי לה כרבי מאיר, דאמר תפוס לשון ראשון, ובית הלל סברי לה כרבי יוסי, דאמר: בגמר דבריו אדם נתפס

{איתיביה **רב פפא לרבא**: ג' כיצד אמר **ר' עקיבא** "נדר שהותר מקצתו הותר כולו"? - "קונם שאיני נהנה לכולכם", הותר אחד מהן, הותרו כולם - "שאיני נהנה לא לזה ולזה", הותר הראשון, הותרו כולם - הותר האחרון, האחרון מותר וכולן אסורין ~ בשלמא לרבה, מוקים לה לרישא דאמר "לזה ולזה" וסיפא דאמר "לכולכם" - אלא לדידך - בשלמא רישא, מוקים לה דאמר "לכולכם", (כו,ב) אלא סיפא, דאמר "לזה ולזה", ר' עקיבא היא?! - אמאי פליגי רבנן עליה?! והאמרת: דברי הכל מותר!

אמר ליה **רבא**: ולרבה, לר' עקיבא, מי ניחא סיפא?! במאי מוקים לה?! - דאמר "לכולכם"?! הי דין הוא ראשון, והי דין הוא אחרון?! ~ אלא רישא, דאמר "לכולכם", וסיפא, כגון שתלאן זה בזה, ואמר: "פלוני כפלוני, ופלוני כפלוני" ~ דיקא נמי, דתניא: הותר האמצעי, הימנו ולמטה מותרין, ולמעלה אסורין!

{איתיביה **רב אדא בר אהבה לרבא**: "קונם בצל שאני טועם, שהבצל רע ללב". אמרו לו: והלא הכופרי יפה ללב?! - הותר בכופרי, ולא בכופרי בלבד הותר, אלא בכל הבצלים. מעשה היה, והתירו **רבי מאיר** בכל הבצלים ~ מאי? לאו דאמר "אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב, הייתי אומר: "כל הבצלים אסורין וכופרי מותר"? ~ לא! באומר: "אילו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב, הייתי אומר: "בצל פלוני ופלוני אסורין, וכופרי מותר" ורבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ואליבא דרבנן!

{איתיביה **רבינא לרבא**: **רבי נתן** אומר: יש נדר שמקצתו מותר ומקצתו אסור ג' כיצד? נדר מן הכלכלה, (כז,א) והיו בה בנות שות, ואמר: "אילו הייתי יודע שבנות שות בתוכה, לא הייתי נודר!" -

הכלכלה אסורה, בנות שוח מותרות. עד שבא ר' עקיבא ולימד:
נדר שהותר מקצתו, הותר כולו ~מאי? לאו דאמר: "אילו הייתי
יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי אומר: "תאנים שחורות ולבנות
אסורות - בנות שוח מותרות", ור' עקיבא היא, ופליגי רבנן! כלא!
באומר: "אילו הייתי יודע שבנות שוח בתוכה, הייתי אומר: "כל
הכלכלה אסורה, ובנות שוח מותרות""

מאן תנא להא דתנו רבנן: נדר מחמשה בני אדם כאחד - הותר
לאחד מהם, הותרו כולן; חוץ מאחד מהן, הוא מותר והן אסורין?
אוי לרבה, רישא רבי עקיבא וסיפא דברי הכל; אי לרבא, סיפא
רבנן ורישא דברי הכל!

משנה: נדרי אונסין - הדירו חבירו שיאכל אצלו, וחלה הוא, או
שחלה בנו, או שעכבו נהר - הרי אלו נדרי אונסין

גמרא: ההוא גברא דאתפס זכוותא בבי דינא, ואמר: "אי לא
אתינא עד תלתין יומין, ליבטלון הני זכוותאי" - איתניס, ולא
אתא. אמר **רב הונא:** בטיל זכוותיה. אמר ליה **רבה:** אנוס הוא,
ואנוס רחמנא פטריה, דכתיב: (דברים כב) "ולנערה לא תעשה
דבר" - וכי תימא קטלא שאני - והתנן: נדרי אונסין - הדירו
חבירו שיאכל אצלו, וחלה הוא, או שחלה בנו, או שעכבו נהר -
הרי אלו נדרי אונסין

{ולרבה⁶, מאי שנא מהא דתנן: "הרי זה גיטיך מעכשיו אם לא
באתי מכאן עד שנים עשר חדש", ומת בתוך שנים עשר חדש, הרי
זה גט ~אמאי?! והא מינס איתניס! אמרי: דלמא שאני התם,
(כז,ב) דאי הוה ידע דמית, מן לאלתר הוה גמר ויהיב גיטא!

{מאי שנא מההוא דאמר להו: "אי לא אתינא מכאן עד תלתין
יומין ליהוי גיטא" - אתא ופסקיה מעברא. אמר להו: "חזו
דאתאי! חזו דאתאי!", ואמר **שמואל:** לא שמיה מתייא! - אמאי?
והא מינס אניס! דלמא אונסא דמיגליא שאני, ומעברא מיגלי
אונסיה!

{ולרב הונא, מכדי אסמכתא היא, ואסמכתא לא קניא?! אשאני
הכא, דמיתפסן זכותן, והיכא דמיתפסין, לאו אסמכתא היא!
{והתנן: מי שפרע מקצת חובו, והשליש את שטרו, ואמר: "אם אין
אני נותן לו מכאן עד שלשים יום, תן לו שטרו!". הגיע זמן ולא
נתן - **רבי יוסי** אומר: יתן. **ור' יהודה** אומר: לא יתן ~ואמר **רב**

6 לפננו: "רבא"
7 לפננו: "ולרבה"

נחמן אמר **רבה בר אבוא** אמר **רב**: אין הלכה כר' יוסי דאמר אסמכתא קניא?! <שאני הכא, דאמר לבטלן זכותיה! והלכתא: אסמכתא קניא, והוא דלא אניס, והוא דקנו מיניה בבית דין חשוב

משנה: נודרין להרגין ולחרמין ולמוכסין שהיא תרומה, אף על פי שאינו תרומה; שהן של בית המלך, אף על פי שאינן של בית המלך. **בית שמאי** אומרים: בכל נודרין (**כח,א**) חוץ מבשבועה, ו**בית הלל** אומרים: אף בשבועה; **בית שמאי** אומרים: לא יפתח לו בנדר, ו**בית הלל** אומרים: אף יפתח לו; **בית שמאי** אומרים: במה שהוא מדירו, ו**בית הלל** אומרים: אף במה שאינו מדירו - כיצד? אמר לו: "אמור קונם אשתי נהנית לי", ואמר: "קונם אשתי ובני נהנין לי" - **בית שמאי** אומרים: אשתו מותרת ובניו אסורין, ו**בית הלל** אומרים: אלו ואלו מותרין

גמרא: {והאמר **שמואל**: דינא דמלכותא דינא?! <אמר **רב חנינא** אמר ר' **כהנא** אמר **שמואל**: במוכס שאין לו קצבה! <<דבי ר' **ינאי** אמר: במוכס העומד מאליו!

שהן של בית המלך, ואף על פי שאינן של בית המלך -- הריכי נדר? <אמר ר' **עמרם** אמר **רב**: באומר: "יאסרו פירות העולם עלי אם אינן של בית המלך"! {כיון דאמר "יאסרו", איתסרו עליה כל פירי עלמא?! <באומר "היום"! {אי דאמר "היום", לא מקבל מיניה מוכס! <באומר בלבד: "היום", ומוציא בשפתיו סתם. ואף על גב דסבירא לן דברים שבלב אינן דברים, לגבי אונסין שאני!

בית שמאי אומרים: בכל נודרין (**כח,א**) חוץ מבשבועה, ו**בית הלל** אומרים: אף בשבועה; **בית שמאי** אומרים: לא יפתח לו בנדר, ו**בית הלל** אומרים: אף יפתח לו; **בית שמאי** אומרים: במה שהוא מדירו, ו**בית הלל** אומרים: אף במה שאינו מדירו. כיצד? אמר לו: "אמור קונם אשתי נהנית לי", ואמר: "קונם אשתי ובני נהנין לי", **בית שמאי** אומרים: אשתו מותרת ובניו אסורין, ו**בית הלל** אומרים: אלו ואלו מותרין -- {אמר **רב הונא**: תנא: **בית שמאי** אומרים: לא יפתח לו בשבועה, ו**בית הלל** אומרים: אף יפתח לו בשבועה - לבית שמאי, בשבועה הוא דלא יפתח לו - הא בנדר, יפתח לו! והא תנן: **בית שמאי** אומרים: לא יפתח לו בנדר?! ~ותו:

מיפתח הוא דלא יפתח לו בשבועה - הא מידר נדר בשבועה!
והתנן: **בית שמאי** אומרים: בכל נודרין חוץ מבשבועה?! אתנא
מתניתין בנדר, להודיעך כחן דבית שמאי; תנא ברייתא בשבועה,
להודיעך כחן דבית הלל! **א"ר אשי** אמר: הכי קתני: **בית שמאי**
אומרים: אין שאלה בשבועה. **ובית הלל** אומרים: יש שאלה
בשבועה!

משנה: "הרי נטיעות האלו קרבן אם אינן נקצצות"; "טלית זו
קרבן אם אינה נשרפת" - יש להן פדיון. "הרי נטיעות האלו קרבן
עד שיקצצו"; "טלית זו קרבן עד שתשרף" - **(כתב, ב)** אין להם פדיון
גמרא: {וליתני "קדושות" ו"אין קדושות"?}! ⁸ אאידי דבעי למיתנא
סיפא "אין להם פדיון", תנא נמי רישא "יש להם פדיון"!
ג'היכי נדר? אמר **אמימר**: באומר: "אם אינן נקצצות היום", ועבר
היום ולא נקצצו! {אם כן, למה לי למימר? פשיטא! אלא! צריכא
- כגון דאיכא זיקא נפישא! {והא קתני לה גבי טלית, וטלית
לשריפה קיימא?! אין! כגון דאיכא דליקה! - הכי נמי, דאיכא
זיקא נפישא! - וסלקא דעתך דמסיק אדעתיה דלא מיתנצלן,
ומשום הכי קא נדר - קמשמע לן!

"הרי נטיעות האלו קרבן עד שיקצצו" ... אין להם פדיון --
ולעולם?! אמר **בר פדא**: פדאן חוזרות וקדושות, פדאן חוזרות
וקדושות, עד שיקצצו - נקצצו, פודן פעם אחת ודיו!
אעולא אמר: כיון שנקצצו, שוב אין פודן! **(כט, א)** {אמר ליה **רב**
המנונא: קדושה שבהן, להיכן הלכה?! ומה אילו אמר לאשה
"היום את אשתי ולמחר אי את אשתי", מי נפקא בלא גט?! אמר
ליה **רבא**: מי קא מדמית קדושת דמים לקדושת הגוף?! קדושת
דמים פקעה בכדי - קדושת הגוף לא פקעה בכדי!
{אמר ליה **אביי**: וקדושת⁹ הגוף לא פקעה בכדי?! והתניא: "שור
זה עולה כל שלשים יום, ולאחר שלשים יום שלמים" - כל שלשים
יום עולה, לאחר שלשים יום שלמים - ואמאי¹⁰?! קדושת הגוף
נינהו, ופקעה בכדי?! אהכא במאי עסקינן? דאמר "לדמי"! {אי
הכי, אימא סיפא: "לאחר שלשים יום עולה, ומעכשיו שלמים" - אי
אמרת בשלמא, חדא בקדושת הגוף וחדא בקדושת דמים, **(כט, ב)**

8 לפי הר"ן אין גורסים "אין קדושות"

9 כך גרסת ב"ח, ולפננו חסר ו'

10 כך גרסת ב"ח, ולפננו חסר ו'

היינו דאיצטריך ליה לתנא למיתנא תרתין, דסלקא דעתך אמינא קדושת הגוף לא פקעה בכדי, קדושת דמים פקעה בכדי - אמתו להכי, תנא תרתין - אלא אי אמרת אידי ואידי קדושת דמים, למה לי למיתנא תרתין?! - השתא יש לומר מקדושה חמורה לקדושה קלה פקעה - מקדושה קלה לקדושה חמורה צריכא למימר?! - לימא תיהוי תיובתא דבר פדא, דאמר לא פקעה קדושה בכדי!

אמר **רב פפא**: אמר לך בר פדא: הכי קאמר: אם לא אמר "מעכשיו שלמים", לאחר שלשים יום עולה הוי, מידי דהוה האומר לאשה "התקדשי לי לאחר שלשים יום", דמקודשת, ואף על פי שנתעכלו המעות! {פשיטא!} לא! צריכא דהדר ביה! {הניחא למאן דאמר אינה חוזרת, אלא למאן דאמר חוזרת, מאי איכא למימר?!} אפילו למאן דאמר התם חוזרת, הכא שאני, דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט!

יתב ר' **אבין ורב יצחק ברבי** קמיה דר' **ירמיה**, וקא מנמנס ר' **ירמיה**. יתבי וקאמרי: לבר פדא, דאמר פדאן חוזרות וקודשות, **(ל,א)** תפשוט דבעי **רב הושעיא**: הנותן שתי פרוטות לאשה, ואמר לה: "באחת התקדשי לי היום, ובאחת התקדשי לי לאחר שאגרשיך", הכי נמי דהו קידושי! איתער בהו ר' **ירמיה**. אמר להו: ו; מאי קא מדמיתון פדאן הוא לפדאום אחרים?! הכי אמר ר' **יוחנן**: פדאן הוא, חוזרות וקדושות - פדאום אחרים, אין חוזרות וקדושות. ואשה, כפדאום אחרים דמיא!

איתמר נמי: אמר ר' **אמי** אמר **רבי יוחנן**: לא שנו אלא שפדאן הוא, אבל פדאום אחרים, אין חוזרות וקדושות

משנה: הנודר מיורדי הים, מותר ביושבי היבשה - מיושבי היבשה, אסור מיורדי הים - שיוורדי הים בכלל יושבי היבשה. לא כאלו שהולכין מעכו ליפו, אלא במי שדרכו לפרש

גמרא: **רב פפא ורב אחא בריה דרב איקא** - חד מתני ארישא, וחד מתני אסיפא. מאן דתני ארישא מתני הכי: הנודר מיורדי הים, מותר ביושבי יבשה - הא ביורדי הים אסור. ולא כאלו **(ל,ב)** ההולכים מעכו ליפו, דהלך יושבי יבשה נינהו, אלא ממי שדרכו לפרש. ומאן דמתני אסיפא, מתני הכי: הנודר מיורדי יבשה, אסור ביורדי הים. ולא באלו ההולכים מעכו ליפו בלבד, אלא אפילו במי שדרכו לפרש, הואיל וסופו ליבשה סליק

משנה: הנודר מרואי החמה, אסור אף בסומין, שלא נתכוון זה אלא למי שהחמה רואה אותן

גמרא: גמאי טעמא? כמדלא קאמר "מן הרואין" - לאפוקי דגים ועוברים!

משנה: הנודר משחורי הראש, אסור בקרחין ובעלי שיבות, ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין "שחורי הראש" אלא אנשים

גמרא: גמאי טעמא? כמדלא קאמר "מבעלי שער"!

ומותר בנשים ובקטנים, שאין נקראין "שחורי הראש" אלא אנשים -- גמאי טעמא? אנשים, זימנין דמיכסו רישיהו וזימנין דמגלו רישיהו - אבל נשים לעולם מיכסו, וקטנים לעולם מיגלו!

משנה: הנודר מן הילודים, מותר בנולדים; מן הנולדים, אסור מן הילודים. **ר' מאיר** מתיר אף בילודים. **וחכמים** אומרים: לא נתכוון זה אלא במי שדרכו להוולד

גמרא: {לר' מאיר, "ולא מיבעיא נולדים" - אלא ממאן אסור?!
אסורי מיחסרא, והכי קתני: הנודר מן הילודים, מותר בנולדים;
מן הנולדים, אסור בילודים. **ר' מאיר** אומר: אף הנודר מן הנולדים מותר בילודים, כי היכי דנודר מן הילודים מותר בנולדים!

{אמר ליה **רב פפא לאביי**: למימרא ד"נולדים" דמתילדן משמע?! אלא מעתה: (בראשית מח) "שני בניך הנולדים לך בארץ מצרים" - הכי נמי דאיתילדן הוא! כאלא מאי? ד"יילידו" משמע?! - אלא מעתה, דכתיב: (מלכים א יג) "הנה בן נולד לבית דוד יאשיהו שמו" - הכי נמי דהוה! והא, עדיין מנשה לא בא! - אלא משמע הכי ומשמע הכי, ובנדרים הלך אחר לשון בני אדם!

וחכמים אומרים: לא נתכוון זה אלא ממי שדרכו להוולד --
לאפוקי מאי? לאפוקי דגים ועופות!

משנה: הנודר משובתי שבת, אסור בישראל ואסור בכותים; מאוכלי שום, אסור בישראל ואסור בכותים; מעולי ירושלים, אסור בישראל ומותר בכותים

גמרא: גמאי "שובתי שבת"? ^ אילימא ממקיימי שבת, מאי איריא בכותים?! אפילו גוים נמי! ^ אלא ממצווים על השבת - אי הכי, אימא סיפא: מעולי ירושלים, אסור בישראל ומותר בכותים - אמאי?! והא מצווים נינהו! אמר **אביי**: מצווה ועושה קתני! - בתרתי בבי קמייתא, ישראל וכותים מצווין ועושין - גוים, ההוא דעבדי, עושין ואינם מצווין. בעולי ירושלים, ישראל מצווין ועושין - כותים מצווין ואינם עושין!

משנה: "קונם שאיני נהנה לבני נח", מותר בישראל ואסור באומות
גמרא: {והא ישראל, מי נפיק מכלל בני נח?! כיון דאיכא אברהם, איתקרו על שמיה!

משנה: "שאיני נהנה לזרע אברהם", אסור בישראל ומותר באומות
גמרא: {והאיכא ישמעאל! <בראשית כא> "כי ביצחק יקרא לך זרע" כתיב! {והאיכא עשו! <"ביצחק" - ולא כל יצחק!

משנה: "שאיני נהנה מישראל", לוקח ביותר ומוכר בפחות;
"שישראל נהנין לי", לוקח בפחות ומוכר ביותר - ואין שומעין לו!
"שאיני נהנה להן והן לי", יהנה לאומות

גמרא: {אמר **שמואל**: הלוקח כלי מן האומן לבקרו, ונאנס בידו, חייב - אלמא קסבר: הנאת לוקח היא ~תנן: "שאיני נהנה מישראל", מוכר בפחות - אבל שוה בשוה, לא! - ואי הנאת לוקח היא, אפילו שוה בשוה?! <מתניתין בזבינא דרמי על אפיה! {אם כן, אימא רישא: לוקח ביותר?! {ועוד: אימא סיפא: "שישראל נהנין לי", לוקח בפחות ומוכר ביותר - ואי בזבינא דרמי על אפיה, אפילו שוה בשוה?! <סיפא בזבינא חריפא! {אי הכי, "לוקח בפחות"?! - אפילו שוה בשוה! |אלא **(לא,ב)** מתניתין בזבינא מיצעא, ודשמואל בזבינא חריפא!

תניא כותיה דשמואל: הלוקח כלים מן התגר לשגרן לבית חמיו, ואמר לו: "אם מקבלין אותן ממני, אני נותן לך דמיהם, ואם לאו, אני נותן לך לפי טובת הנאה שבהן" - נאנסו בהליכה, חייב - בחזרה, פטור, מפני שהוא כנושא שכר

ההוא ספסירא דשקל חמרא לזבונן, ולא איזבן. בהדי דהדר, איתניס חמרא. חייביה **רב נחמן** לשלום. איתיביה **רבא** ל**רב נחמן**:

נאנסו בהליכה, חייב - בחזרה, פטור!?! אמר ליה: חזרה
דספסירא הולכה היא, דאילו משכח לזבוני, אפילו אבבא דביתיה,
מי לא מזבין ליה!

משנה: "קונם שאני נהנה לערלים", מותר בערלי ישראל ואסור
במולי האומות; "שאני נהנה למולים", אסור בערלי ישראל ומותר
במולי האומות. שאין הערלה קרויה אלא לשם הגוים, שנאמר:
(ירמיהו ט) "כי כל הגוים ערלים וכל בית ישראל ערלי לב", ואומר:
(שמואל א יז) "והיה הפלשתי הערל הזה", ואומר: (שמואל ב א)
"פן תשמחנה בנות פלשתים פן תעלוזנה בנות הערלים". **רבי**
אלעזר בן עזריה אומר: מאוסה היא הערלה, שנתגנו בה רשעים,
שנאמר: "כי כל הגוים ערלים". **רבי ישמעאל** אומר: גדולה מילה,
שנכרתו עליה שלש עשרה בריתות. **רבי יוסי** אומר: גדולה מילה,
שדוחה את השבת חמורה. **רבי יהושע בן קרחה** אומר: גדולה
מילה, שלא נתלה לו למשה הצדיק עליה מלא שעה. **רבי נחמיה**
אומר: גדולה מילה, שדוחה את הנגעים. **רבי** אומר: גדולה מילה,
שכל המצות שעשה אברהם אבינו לא נקרא שלם עד שמל,
שנאמר: (בראשית יז) "התהלך לפניי והיה תמים". דבר אחר:
גדולה מילה, שאלמלא היא, לא ברא הקב"ה את עולמו, שנאמר:
(ירמיהו לג) "כה אמר ה' אם לא בריתי יומם ולילה חקות שמים
וארץ לא שמתיו"

גמרא: תניא: **ר' יהושע בן קרחה** אומר: גדולה מילה, שכל זכויות
שעשה משה רבינו לא עמדו לו כשנתרשל מן המילה, שנאמר:
(שמות ד) "ויפגשוהו ה' ויבקש המיתו" אמר **רבי**: חס ושלום שמש
רבינו נתרשל מן המילה! אלא כך אמר: אמול ואצא?! סכנה היא,
שנאמר: (בראשית לד) "ויהי ביום השלישי בהיותם כואבים!" אמול
ואשהא שלשה ימים?! הקב"ה אמר לי: (שמות ד) "לך שוב
מצרים!" ~ אלא מפני מה נענש משה? (**לב,א**) מפני שנתעסק
במלון תחלה, שנאמר: (שמות ד) "ויהי בדרך במלון". **רבן שמעון**
בן גמליאל אומר: לא למשה רבינו בקש שטן להרוג, אלא לאותו
תינוק, שנאמר: (שמות ד) "כי חתן דמים אתה לי" - צא וראה -
מי קרוי חתן? הוי אומר: זה התינוק!

דרש **רבי יהודה בר ביזנא**: בשעה שנתרשל משה רבינו מן המילה,
באו אף וחימה ובלעוהו, ולא שיירו ממנו אלא רגליו. מיד "ותקח
צפורה צור ותכרות את ערלת בנה". מיד "וירף ממנו". באותה
שעה, ביקש משה רבינו להורגן, שנאמר: (תהלים לז) "הרף מאף
ועזוב חמה". ויש אומרים: לחימה הרגו, שנאמר: (ישעיהו כז) "חמה

אין לי" {והכתיב: (דברים ט) "כי יגורתי מפני האף והחמה"?!
אתרי "חימה" הוו! <ואיבעית, אימא: גונדא דחימה!

תניא: **רבי** אומר: גדולה מילה, שאין לך מי שנתעסק במצות
כאברהם אבינו, ולא נקרא תמים אלא על שם מילה, שנאמר:
(בראשית יז) "התהלך לפני והיה תמים". וכתיב: "ואתנה בריתי
ביני ובינך". דבר אחר: גדולה מילה, ששקולה כנגד כל המצות
שבתורה, שנאמר: (שמות לד) "כי על פי הדברים האלה כרתי
אתך ברית ואת ישראל". דבר אחר: גדולה מילה, שאילמלא מילה,
לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: (ירמיהו לג) "אם לא בריתי
יומם ולילה חקות שמים וארץ לא שמת"

ופליגא דר' אליעזר, דאמר ר' **אליעזר**: גדולה תורה, שאילמלא
תורה, לא נתקיימו שמים וארץ, שנאמר: "אם לא בריתי יומם
ולילה חקות שמים וארץ לא שמת"

אמר **רב יהודה** אמר **רב**: בשעה שאמר לו הקב"ה לאברהם אבינו
"התהלך לפני והיה תמים", אחזתו רעדה. אמר: שמא יש בי דבר
מגונה?! כיון שאמר לו "ואתנה בריתי ביני ובינך", נתקררה דעתו
(בראשית טו) "ויוצא אותו החוצה" - אמר לפניו: "רבש"ע!
הסתכלתי במזל שלי, ואין לי אלא בן אחד!"¹¹ אמר לו: "צא
מאיצטגנינות שלך! אין מזל לישראל!"

אמר **רבי יצחק**: כל המתמים עצמו, הקב"ה מתמים עמו, שנאמר:
(שמואל ב כב) "עם חסיד תתחסד עם גבר תמים תתמם"

אמר ר' **הושעיא**: כל המתמים עצמו, שעה עומדת לו, שנאמר:
(בראשית יז) "התהלך לפני והיה תמים", וכתיב: "והיית לאב המון
גוים"

אמר **רבי**: כל המנחש, לו נחש, שנאמר: (במדבר כג) "כי לא נחש
ביעקב" {והא בלמ"ד אל"ף כתיב?! ~ אלא משום מדה כנגד מדה!
תני **אהבה בריה דרבי זירא**: כל אדם שאינו מנחש, מכניסין אותו
במחיצה שאפילו מלאכי השרת אין יכולין ליכנס בתוכה, שנאמר:
"כי לא נחש ביעקב ולא קסם בישראל כעת יאמר ליעקב ולישראל
מה פעל אל"

אמר **רבי אבהו** אמר **רבי אלעזר**: מפני מה נענש אברהם אבינו
ונשתעבדו בניו למצרים מאתים ועשר שנים? מפני שעשה אנגריא
בתלמידי חכמים, שנאמר: (בראשית יד) "וירק את חניכיו ילידי

11 כך לפננו, ויש גורסים: "ואיני ראוי להוליד בך", וגרסת ב"ח: "ואין לי בן אחר אלא ישמעאל", ובכ"י:
"ואין לי בך"

ביתו!" ו**שמואל** אמר: מפני שהפריז על מדותיו של הקב"ה, שנאמר: (בראשית טו) "במה אדע כי אירשנה". ו**רבי יוחנן** אמר: שהפריש בני אדם מלהכנס תחת כנפי השכינה, שנאמר: (בראשית יד) "תן לי הנפש והרכוש קח לך"

"וירק את חניכיו ילידי ביתו" - **רב** אמר: שהוריקן בתורה. ו**שמואל** אמר: שהוריקן בזהב

"שמנה עשר ושלוש מאות" - אמר **ר' אמי בר אבא**: אליעזר כנגד כולם. איכא דאמרי: אליעזר הוא, דחושבניה הכי הוי

ואמר **ר' אמי בר אבא**: בן שלש שנים, הכיר אברהם את בוראו, שנאמר: (בראשית כו) "עקב אשר שמע אברהם בקולי" - חושבניה מאה ושבעין ותריין

ואמר **ר' אמי¹² בר אבא: (לב,ב)** "השטן" בחושבניה תלת מאה ושיתין וארבעה

ואמר **ר' אמי בר אבא**: כתיב: "אברם" וכתיב: "אברהם" - בתחלה, המליכו הקב"ה על מאתים וארבעים ושלושה אברים, ולבסוף המליכו על מאתים וארבעים ושמונה אברים - אלו הן: שתי עינים, ושתי אזנים, וראש הגוייה

ואמר **ר' אמי בר אבא**: מאי דכתיב: (קהלת ט) "עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסבב אותה ובנה עליה מצודים גדולים ומצא בה איש מסכן וחכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא?" "עיר קטנה" - זה הגוף; "ואנשים בה מעט" - אלו אברים; "ובא אליה מלך גדול וסבב אותה" - זה יצר הרע; "ובנה עליה מצודים גדולים¹³" - אלו עונות; "ומצא בה איש מסכן וחכם" - זה יצר טוב; "ומלט הוא את העיר בחכמתו" - זו תשובה ומעשים טובים; "ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא" - דבשעת יצר הרע, לית דמדכר ליה ליצר טוב

(קהלת ז) "החכמה תעוז לחכם מעשרה שליטים" - "החכמה תעוז לחכם" - זו תשובה ומעשים טובים; "מעשרה שליטים" - שתי עינים, ושתי אזנים, ושתי ידים, ושתי רגלים, וראש הגוייה, ופה

אמר **רבי זכריה** משום **רבי ישמעאל**: ביקש הקב"ה להוציא כהונה משם, שנאמר: (בראשית יד) "והוא כהן לאל עליון". כיון שהקדים ברכת אברהם לברכת המקום, הוציאה מאברהם, שנאמר: "ויברכהו ויאמר ברוך אברם לאל עליון קונה שמים וארץ וברוך אל עליון". אמר לו אברהם: "וְיָכִי מִקְדִּימִין בְּרִכַּת עֶבֶד לְבְרִכַּת

12 כך בכ"י, אבל לפננו: "רמי", וכן כל ג' האחרונים, אבל בע"י הגרסה "ר' אמי" כמו הראשונים
13 כך בפסוק, וכך גרסת כ"י, ולפננו: "וחרמים"

מחברת נדרים - ג

קונו?!" מיד נתנה לאברהם, שנאמר: (תהלים קי) "נאם ה' לאדני
שב לימיני עד אשית אויביך הדום לרגליך", ובתריה כתיב: "נשבע
ה' ולא ינחם אתה כהן לעולם על דברתי מלכי צדק" - על דיבורו
של מלכי צדק. והיינו דכתיב: "והוא כהן לאל עליון" - הוא כהן,
ואין זרעו כהן